

„Megint valami eszembe jut...” ? John Lukacs előadása a Pázmányon

2015 június 12. Flag

Szöveg méret

Mentés

-
-
-

• [0](#)

Még nincs értékelve

Mérték

John Lukacs úgy beszél, mint aki emlékezik és úgy ír, ahogy gondolkodik. Rövid szintézisei túl mutatnak időn és téren, ahogy talán egyedül érdemes írni és gondolkodni.

A mostani könyhétre – hagyományosan az Európa kiadónál – megjelent új kötete apropóján érkezett. Ahogy vallja, bár Amerika az otthon, Magyarország a hazája. Ha pedig itt járt, tartott is egy el?adást népr?l, nemzetr?l, országról és persze hazáról is. Rólunk, nekünk.

A legtöbb könyvét olvastam, de XX. század és az újkor vége, valamint a Budapest 1900-nál még az olvasás körülményeit is fel tudom idézni. Ez utóbbit rövid kézítása után szereztem meg az Eötvös Collegium könyvtárából és reggelig olvastam. Már azok az els? mondatai beszippantottak, amelyekben a H?sök terén felravatalozott Munkácsyról írt. (Ekkor kerestem ki a katafalk szót az értelmez?b?l.) Lukacs átkozottul jól írt, világa revelációként hatott; széles m?veltsége, szellemi horizontja pedig roppantul imponált. Gesztusát, hogy, az alig egy éve Budapestre került csallóközi ficsúrt kalauzolta a f?város múltjában, sosem tudom eléggé megköszönni. Mondataiban szelíden, de határozottan beszélt, és mindvégig áradt bel?le a város és lakói iránti szeretet, meg egy csipetnyi nosztalgia.

Budapest 2015

A társadalomtudományok közül a történettudomány m?vel?i és az ? munkáik még mindig nagy társadalmi érdekl?dést váltanak ki. Az idei könyvét b?séges könyvkiínátatát szemügyre véve ez a viszonylagos jó pozíció csak újra meger?sítést nyert. Az mégis ritkaságszámba megy, hogy egy történész el?adására közel hétszázan regisztráljanak a Facebookon. John Lukacs az az el?adó, akire politikusokon és hivatásos történészeken túlmen?en a múlt iránti érdekl?d? laikusok széles bázisa egyaránt kíváncsi.

Az új helyszínt a Centrál kávéház helyett a Pázmány Péter Katolikus Egyetem biztosította, ahol kicsiny feszülettel a szemközti falon, közel telt házas terem várt a bejáratnál csendesen diskuráló el?adóra. A mostanra üres frázisokká koptatott jel?k ellenére John Lukacs nem csak egy remek történész, hanem egészen egyedülálló jelenség is: egy falatnyi Nyugat, diszkrét báj és nagy adag úriemberség. Azt a visszafogott elaganciát, ahogy a sötét nadrág és a fehér zakó duettjéhez tökéletesen illeszked? pöttyös nyakkend?jét megigazította, nem lehet megtanulni. Olyanná csak válni lehet.

„Búcsúel?adások”

Két éve, 2013. májusában járt utoljára Magyarországon, ahol a „Búcsúel?adások” címmel tartott kétrészes felolvasást. Ekkor azt is mondta, utoljára látjuk hazai pályán, mert hajlott kora miatt berzenkedik már a kényelmetlenül hosszú repül?utaktól, egy tavaly ?szi – az Országházban rendezett – els? világháborús konferencián tartott „videóel?adása”, szintén csak ezen elhatározása komolyságát mutatta. Külön öröm ezért, hogy most mégis eljött, dedikált és el?adott.

Persze nem klasszikus értelemben vett el?adások immár ezek, sokkal inkább, mintha csak beszélgetne velünk, vagy talán, csak ha hangosan gondolkodna el?ttünk. A könyveiben tapasztalható stílusa, a Lukacsra jellemz? összetéveszthetetlen egyéni hang most is ugyanaz, egy pillanatra sem válik terjeng?ssé és nem lesz unalmas. Ha valamiért a mondandóban megakadt, az él?beszéd is olyan fordulatos, hangulatos, mintha jóval el?re megírta volna. Ilyenkor Lukacs magán is mosolyog, és lezseren elnézést kér, mondván: „*a tanári ember hibája, hogy ha valami közben eszébe jut, azt közölni akarja.*” Na, ezekért szeretjük igazán.

Geopolitika, tér és viszonyok

El?adása elején, némileg váratlanul Magyarország geopolitikai helyére és a világpolitikát alakító nagyhatalmaknak való kiszolgáltatottságára tért ki, és a hallgatóságban is ül? történészeknek ezen sokrét? viszony mély és alapos elemzését tanácsolta. A ma is tapasztalható „egocentrikus történetírás” helyett hangsúlyosabb nemzetközi látószöveget javasolt. Az általa nagyra tartott, szövegeiben is gyakran citált Tocqueville borítékolhatóan ezúttal is el?került: Lukacs egyetért?en idézte a francia politikai gondolkodó 1831-es amerikai útján tett jóslatát, amely két jövend? hatalom (ti. az amerikai és az orosz) nagy történelemformáló szerepét vizionálta. Lukacs aligha függetlenül a jelen politikai klímájától úgy vélte, ez a viszony nemcsak most, de még jó darabig fenn fog állni, függetlenül attól, ki uralja majd Oroszországot. Arra az általa feltett kérdésre, hogy mennyire volt az ország a nagyhatalmak közti változó viszony áldozata, Lukacs már-már definíciószer?en felelt: „*ha nem is teljesen, de jelent?sen*”.

Állam és nemzet

Lukacs (azért mindig furcsa ékezet nélkül írni) minden ízében és nyelvében régivágású történész, de ennek ellenére sem kerülte el a szakmáját ér? új kihívásokkal, akárcsak a posztmodern jelenségével való foglalkozást. A történetírásnak az irodalomhoz való viszonyáról és – annak ellenére, hogy közismert az ódzkodása a prófétai futurisztikus megállapításoktól – a történetírás jöv?jér?l külön is értekezett. Már a *Mindentudás Egyetemén* tíz éve tartott el?adása is jelezte, hogy érdekl?dése régóta a mindennaposan használt történeti fogalmaink változó jelentéstartományai felé fordult. Állam, nemzet, nép és ország címet visel? mostani rövid el?adását is alapvet?en erre a korábbira építette, célja pedig a fogalmi pepecselés helyett, sokkal inkább az volt, hogy „*valamit mondjon a változásról*”.

„*Inkább kifejezések ezek, mint fogalmak, mert a magyarok között a mondat sokszor nem a gondolat kifejezése, hanem annak befejezése.*”

Az állam, a polgár, és a civilség fogalmai, bár koronként eltér? jelentéssel bírtak, mára összemosódtak. Amíg állampolgár a középkorban nem is létezett, a városlakó középosztálybelieket jelöl? fogalom, a citoyen kiüresedett, de legalábbis furcsának és idegennek hat. Az állampolgár mára nem tipikusan középosztálybelieket és nem jellemz?en városlakókat tömörít? fogalom – jelentette ki.

A nemzetet ugyanakkor az államtól régebbinek tekinti, amely kissé magában foglalja a népet is. Lukacs élesen szembeállította mondandójában a nacionalizmust és a patriotizmust, és hangsúlyosan az utóbbi mellett érvelt. Amíg ugyanis – álláspontja szerint – aki nacionalista, az „*kirekeszt?*”, a patrióta (hazafi) a „*tradíciók igazi véd?je*”. A magyar történelem tragédiája az, hogy a múltunkban a „*nemzeti*” jelz?nek nem volt elég húzóereje. Példaként erre az 1848–49-es szabadságharc elbukott forradalmát, és az 1918–1919-es forradalmakat hozta, amik bizonyították, hogy – fájdalom – „*a nemzeti gondolat hatalma nem volt elég*”, mert se elég tömeget, se elég számú hadsereget nem tudtak mozgósítani.

Mi a helyzet akkor néppel? – kérdezett tovább.

„*A nemzet és a nép nem ugyanaz, csak bizonyos mértékben fedték egymást.*” A nép tartalma folyamatosan változott, az el?adásához használt történeti etimológiai szótár szerint néha állatcsordát is jelentett. Lukacs szerint a fogalom csak „*egy absztraktum, mert igazából nem tudjuk ki a nép*”. A forradalmi Kossuth is sokkal inkább nemzet?l, mintsem népr?l beszélt. A modern tömegdemokrácia hibájának róttá fel, hogy a közvélemény helyét mára a néphangulat foglalta el, ami viszont „*könnyen manipulálható, szentimentális és cseppfolyós*”.

...és az ország

Úgy vélte, az úr, az uradalom fogalmakból származtatott ország fogalom bír mind közül a legnagyobb történettel, amely földrajzilag és „*egy jó darabig*” még közigazgatásilag is körülhatárolható volt. Mivel pedig az el?bbieknél maradandóbbnak bizonyult, így sokkal fontosabb. A történelmi Magyarországról és a jelen politikusainak

feladatáról pedig így szólt: „Magyarország földrajzi egysége Isten adománya volt, de mi nem tudtuk betölteni! És ezért sajnós számot kell vetni azzal, hogy ami Trianonban volt: helytelen volt, hibás, rosszindulatú, de visszafordíthatatlan. Tehát nekünk most élni kell, persze óriási kötelességünk, hogy tartsuk a kapcsolatot, hogy támogassuk az országon kívül él? magyarokat”.

Útravaló

John Lukacs persze nem lenne az, aki, ha megspórolná a jótanácsot, és nagyon is jól van ez így. Utolsó gondolatában egy kis ország minden tagjának kötelezettségét hangsúlyozta, mielőtt dedikálni kezdett volna.

„Nemcsak a hagyományoknak a szentimentális meg?rzése fontos, hanem [azt tudatosítani] hogy ide tartozunk, itt vagyunk, ide lettünk!”

Reméljük, jön még felénk, és mesél még az id?r?l, a térr?l és a mindenkori változókról.

Böd?k Gergely írása

<http://mandiner.blog.hu>

Tisztelt olvasók! Legyenek olyan kedvesek és támogassák "lájkkukkal" a **Flag Polgári Magazin** facebook oldalát, a következ? címen: <https://www.facebook.com/flagmagazin>

- Minden "lájkszámít, segíti a magazin m?ködését!

Köszönettel és barátsággal!

www.flagmagazin.hu

Tisztelt olvasók!

Legyenek olyan kedvesek és támogassák "lájkkukkal" a **Flag Polgári Magazin** Twitter oldalát a következ? címen: <https://twitter.com/syracuse73>. illetve a Facebook oldalát pedig az alábbi címen:

<https://www.facebook.com/flagmagazin>

- Minden "lájk számít, segíti a magazin m?ködését!

Köszönettel és barátsággal!

www.flagmagazin.hu

Ajánló